

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.

Виходить щодня
крім днів по
недільях і святках.

БУЖОВИНА

Редакція і адміністрація в Чернівцях у л. Петровича ч. 2.

Передплата
10 зр.

Роковини в 1897 році

в літературнім життю України-Руси.

(Конець).

Звернім ся тепер до 20-літніх роковин. Є то рік 1877. В тім році вийшов в ернівцях альманах *Руска Хата*, заходом буковського писателя й музика Данила Млаки. У ній містять ся твори Федьковича: Явір, Ой чом Дуй, Волошин, і первісна редакція трагедії Дбуш, — Данила Млаки: Дя мене однако, У сну, Нечай, — его брата Н. Шрама: Думки, Ідан під Львовом, Берестечко, — П. Кудіш: Хуторянка, розвідка: Галицька Русь в почин козацько-шляхотської усобиці. — Відтак піня Ганни Барвінок і інші. Словом: вельми хороша і цінна складка! (Єї можна ще у надістати. — *Ред.*) Літ тому двадцять та книжка Буковині мала очевидно більше значіння, як ні.

На Україні зазначив свій рік смертю визначного нашого вченого (снп Бодяньського, звісного з діяльності над ерорускою літературою.

Вкінці переходимо до 0-літніх роковин та ювілеїв. В тім часі перш місце належить ся Буковині, бо она тратить тім році (після старого стилю) свого кобзаря Федьковича, в котрім зібрани ся вражіння літературного змаганя і Галичини і України. Федькович, хоч низший духом від Шевченка, однак зає в історії буковинського літературного жи таке саме становище, як в Галичині Шашкич. Заслуга-ж его лежить головно в его перік поетичних творах і повістях з життя буковинських Гуцулів, котрих однак не зволив нам, постаючи способом Опа-са Марковича, змалювати щоденним лише більше у святочнім житю тьмолодечих поривах палкої любови. Крім оть літературних праць належить ся ему добра пать за широку діяльність на поли народної оєти і словом і ділом! Він своїм могучим животним словом здужав так загриїти сучасників доботи на народній

ниві, що вже по одній десятиці літ від его скону бачимо хороші-прехороші овочі праці его вірних та щирих приклонників, невтомимих борців за буковинську Русь, як професори Пігулак і Стоцький, Сидір Виницький, Омелян Попович, померший сими днями Іларій Окуневський і інші.

Не малої ваги в житю буковинських Русинів є иє і те, що сего року ми можемо числити десять літ від часу, як руска молодіж гімназійна в Чернівцях перший раз стала справді учити ся рускої живої мови від учителя С. Шпойнаровського, котрий переломив давню кацапщину. Его товариші Ю. Кобилянський і Тірон стали також в той час оєвідомювати по змозі молодіж в Радивцях і Сучаві.

Сего року припадає також десять літ, як на Буковині основано товариство „Руска Школа“ заходами реформатора руского життя на Буковині д-ра Стоцького і его товаришів, що тим способом з'умів спільно піднести могучий прапор, виписавши на нїм золотими буквами „народність“, під котрим стали власновільно збирати ся всі учительські сили до борби против русинського і німецько-жидівського елементу, що пажерливо намагав ся без усякої перепони із сторони забутих долею Русинів наситити ся нашими рускими силами.

В тім же році (1887) помер і звісний польський писатель Крашевський, котрий уже і з той причини нам повинен стати дорогим мужем — що змалював у своїх перших творах жите простодіяна в відносинах до панів та описав долю кріпацку на Волини. (Повісти: Уляна, Ярина, Остап Бондарчук, Хата за селом і ин.)

Переглянувши сю коротку літопись, котру ми причинили до року 1897, бо так лекше затамити собі ріжні важні дати, ми вже і з неї бачимо, як євідоме жите обіймає щораз ширші круги Русинів. Перший почин літературного життя з кінцем XVIII. віку належить ся Україні; поезія, проза — бере свій початок тамже, між тим коли проча Русь спала блаженним сном! За Україною пробудила ся Галичина, а за сею

Буковина. Она була колись послідною, она кормила ся тільки тими плодами, які родили ся на Україні і Галичині. Сто літ небавом наступить від виданя *Енеїди* а які нові картини, яка зміна на поли науки й політики, який значний поступ!

Україна перемолочує тепер по більшій часті збіже, яке посїяв Шевченко на поораній его попередниками ниви; Галичина, хотай дуже почитає память Шевченка і Шашкевича, але не йде ще просто тим шляхом, який єї два перші Русини витичили; там ще й самі народові виглядають не раз так, як би їм з національним почутем було невигідно. Не знаємо, чому у них не стрепене ся руске серце, на згадку, що з нечистим сумлінням мають нарік зустрічати 100-літні роковини національного відродженя.

На Буковині під тим взглядом далеко „вирізнійше“, може й тому, що як не було тут такого страшного, як деінде, селяньського кріпацтва, так не було й „осьвіченого.“ Богато тих подій, які перебула галицька Русь, не зазнала буковинська, хоч і она мусїла не раз гризти тверді орїхи. Не було таких дуже попутаних відносин, як в Галичині, щоби було потрібно виходу шукати аж на манівцях.

Всеж таки я думаю, що для народовців у змаганях національних манівці дуже небезпечні: они затирають ясну і чисту ідею і вводять в суєспільність блуканину. Може рік 1898, правдивий рік ріжних ювілеїв, опамятає і тих, що досі кують ніж на брата за те, що оминають манівці. Може під вражінєм таких важних хвиль, які наступлять нарік, всі народовці забудуть собі свої політичні еварії і засьвівають собі пісню зперед 50 літ: „Мир вам, братя, всім приносим!“ А щоби слїдуючий рік підняв справді нашої духа, о то ми вже й сего року повинні страти ся.

Др. М. П.

Людське щастє і спільне питанє.

(Після проф. д-ра Р. зуберт-Сольдерна).

Не зякайте ся сегогадочного заголовка, — справа, яку проф. Р. зуберт-Сольдерн розбирає у тій своїй розправива і дуже цікава та обходить не лише самиучених, але кожного чоловіка, котрий боґато явив життя не розуміє, а хотів би їх і повинен зуміти. Ми і вибрали тому сю розправу Шуб-Сольдерна*) для читателів наших, бо она рширть певно їх євітотгляд, а того ми хочемо єреновімо єї по нашому приступно, щоби коий міг розуміти, о що йде. Буде се дрібка філософї для домашної, щоденної потреби. Буде єрозясненє неодної тайни, яка нас мучить. Бї се добрий порадинок в житю, бо лекше жити, ли знає ся, чого від життя і євіта можна жати для себе і суєспільности а чого ні. Запраї щоденними дрібними втїхами і клопотами, мєреживаємо часто жите як діти, от аби дале, — а то нам і на думку не приходить, зможемо і красше уладити собі жите, коли ємо євітотвий лад, коли вміємо з ним погодити. Старати ся пізнати той лад у євітї повин єкожий розумний чоловік. До того-ж припадає і та розправа Шуберт-Сольдерна, яку малими частинами будемо містити. Не хочемо пвати єї відразу, бо мо-

*) Она поміщена in Schrift für die gesamte Staatswissenschaft (1896), яка цить в Тібінгені під редакцією буйшого міністра А. Ше

же би таки декого втомил, а так помаленьки то певно радо перечитає ся. Розуміє ся, над нею одною думкою, хоч би як попросту ми єї сказали, мусить читатель не раз і довше застановити ся, щоби єї добре зрозуміти, але то вже инакше годї, без муки нема науки, а хто собі не ворог, той без жалю помучить троха свій мозок. Користь з того буде велика, певно більша ніж з новинок про самоубійства, крадежи і т. п.

I. Щастє чоловіка взагалї.

То що чоловіка робить щасливим, то в чім лежить людське щастє, є завжди як до чоловіка таке ріжнородне, що ніколи не можна буде поставити правила, після котрого кожий міг би стати щасливим. Кожний є або може бути лише на свій спосіб щасливим. Других зробити щасливими мало коли можемо. Коли ми для других хочемо придбати щастє, то ми за взорець щастя беремо своє власне і звичайно замість справді ущасливити когось, просто кривдимо его. А хоч би ми й добре зрозуміли, як хтось другий може стати щасливим, то ми не маємо способу его думки в той бік звернути, щоби він сам шукав свого щастя. Другий мусить перше пережити ті всі досєвіди, які ми пережили, аби нас розумів. Без досєвіду він „непрактичний“, він сам не знає, в чім свого щастя шукати і як. Намови і поради нічого не помагають, бо кожий розуміє щастє инакше.

Є німецька приповідка: „jeder ist seines eigenen Glückes Schmied“, є подібна і руска: „як

собі постелиш, так ся виспиш.“ З тих приповідок виходило би і так нас учать звичайно, що кожий чоловік є паном свого щастя. Тимчасом то пусте лиш балаканє. Передовсім ніхто не годен змінити своєї вдачі (натури) аж так, щоби міг в ріжних обставинах чути ся щасливим. Хтось на приклад міг би бувши купцем „зробити“ своє щастє; але его до купецких спекуляцій не тягне, він пропадає за музикою, вчить ся грати, не доводить до нічого і гине. Але він міг би був бути щасливим, як би був розумів, що ему треба щастя глядати в купецтві. Може, та чи він годен був се наперед зрозуміти? І він не годен другі не годні! Відповідно до своєї вдачі він повинен був шукати иньшого щастя, повинен був знати, що для него є ще иньше щастє, як музика, але до того мусїв би набрати досєвіду, а того досєвіду набрати не позволяла ему его вдача. Він не міг може розважити, в чім щастя глядати, тоді коли вибирав собі заняте; пізнійше може й зрозумів свою помилку, але вже було запізно брати ся до чогось нового. В старості каже собі такий чоловік: як би я був так а так зробив, то був би щасливіший; але чи він знає то напевно, чи то лиш не мрія его, чи то лиш не здає ся ему по нещасливім житю, що иньші поступки були би зробили его щасливим? Хто знає, може як раз через ті поступки став би ще гірше нещасливим? Ми — то играшка обставин нашої вдачі, наших досєвідів, нашого вихованя. І наше вихованє не залежить від нас самих, а ніхто не в силі повести его так, щоби оно завело певно до щастя. Вправді вихованє має найбільший вплив на щастє чоловіка, тому ш

НОВИНИ.

Чернівці, дня 14-го січня 1897.

Сестра Юлія. Починаємо нині друкувати оповідане „Сестра Юлія“, за котре нам скаже спасибі кожний читатель, котрий в оповіданню глядає не лиш правди, але й піднесення духа. Здавалось би, що в наших часах нема таких героїв, котрі жертвували би жите за своїх ближніх. Здавалось би так тому, бо коли найдуться такі герої, (як от 16 гельголандських рибаків, що виратували потопляючих з моря), то цілий світ величає їх, газети описують їх відвагу і пожертвоване та подають їх фотографії, як незвичайних, рідких людей. А тимчасом є на світі правдиві герої, котрі не лиш принагідно доказують чудес відваги і саможертви, а довгі літа жертвують собою в імя любови Бога і ближніх. Про тих героїв світ не знає, бо їх діла тихі, хоч великі, а вони самі не глядають розголосу. Такими героями може поведичати ся на Русі недавно основана інституція сестер Службниць, з котрих неодна вже пожертвувала для добра ближніх і свою молодість і своє здоров'я, або й жите. Подія з жита одної такої сестри Службниць подає нам наше оповідане „Сестра Юлія.“ Поручаємо его увазі вив. читателів так з огляду на его високолюдяний зміст, як і ту сердечну простоту, яка віє з листів сестри Юлії. Розказана в них подія містить в собі передовсім правдиво і вірно змальоване жите, що посвідчать певно всі ті, що знають ближше релігійне жите нашого люду і Сестер Службниць. Про інші гарні прикмети оповідання і не говоримо — їх замить кожний читатель.

Засідане ради громадської м. Чернівців з дня 12 січня отворив бурмістр Кохановський довгою промовою, в котрій повитав пововибраних членів ради та вказав на результати праці з р. 1896. Найважнішими справами були торік: переведене каналізації і заложене водопроводів, впроваджене електричного світла, будова великої касарні для оборони краю і др., а остає ся ще докінчити будову електричного трамвая та заложити акційне товариство електричне, котре переняло би ті заведеня електричні на себе. Відтак вибрано на обох заступників бурмістра Др. С. Райса і А. Табору, а до ради міської А. Пінерта, І. Каспшицького, А. Бека і Б. Штравхера. До секцій увійшли з Русинів тільки до правничої кр. радник Ясеницький і до санітарної др. Залозецький яко голова і др. Филипович.

Нова почта. Дня 16 січня начне урядоване нова почта в Бобівцях. Сей уряд буде доставляти пошту для громади Бобівців wraz з двірським

обшаром, для Старих Брошківців і Нових Брошківців.

В раді державній промовляв посол Тітінгер з черновецької палати торговельної при бюджеті міністерства торговлі. Бесідник підтримав вискази послів Стефановича і Василька та жадав основаня в Чернівцях дирекції желізниць, субвенції для торговельних палат, щоби провадили статистику промислу в державі та обговорював засноване черновецького музея промислового і проєктоване засноване взірцевих варстатів для дрібного промислу.

Стипендії для синів православних священників. Цісар дозволив, щоби від шкільного року 1897/98 роздавано одинадцять стипендій з гр. ор. буковинського релігійного фонду для синів гр. ор. священників, а іменно: а) 4 стипендії для слухачів медицини в річній сумі по 600 зр.; б) 2 стипендії для вихованців військової академії, в висоті річної оплати за удержане, установленої в тих заведеннях (800 зр.) і оплати шкільної (14 зр.), як також і коптів умундурованя по трех роках студий в сумі 300 зр. до 480 зр. після роду оружя; в) 2 стипендії для слухачів технічної вищої школи в сумі по 500 зр.; г) одна стипендія для слухачів гірничої академії в річній сумі 500 зр. і д) 2 стипендії для слухачів лісної секції вищої школи господарської в річній сумі по 500 зр., а на однорічну практику, що мусить попередити ті студії, знижену суму по 400 зр. Для розділення тих стипендій буде оголошений щорічно конкурс. Право розділюваня має крайвий президент Буковини. Ся постановою цісаря є новим доказом его великої прихильности для гр. ор. церкви в Буковині і для єї духовенства.

Настоятель сучавського монастиря архм. Емануїл Чунтуляк обходив сими днями свій 25-літній ювілей. Всі запрошені гості, і підношені ними, як при такій нагоді розуміє ся само собою, благовонні кадила для ювілята, наданий радою громадською титул почетного горожанина міста Сучави, писма і телеграми, що їх також не бракувало при тій демонстрації, — мали обчистити о. Емануїла перед консисторією, а може наперекір їй настроїти публичну опінію. Бо саме тепер веде ся дуже погане слідство против о. настоятеля в консисторії, що готове кинути иньше світло на діяльність звеличаного ювілята. Ми вирочім і не доторкали би ся того ювілею, колиб на тім пирі не зайшов був факт, що мусить живо вразити кожного буковинського Русина. Кожному зягна діяльність о. Чунтуляка ще на становиску катихити при черновецькій вищій гімназії. Через цілий час своєї катехитурі уживав о. Чунтуляк всеї своєї енергії і не перебирав навіть у способах, щоби православних

школярів-Русинів волоцяти. Він довів був до того, що з 6 учеників-Русинів, яких переняв, обіймаючи єю посаду, оставив тільки 44 по своїм відході що змогли оперти ся его румунізаторському впливству. Навіть піднесли Волохи питане, чи закрити би осібну посаду руского катихити для православної шкільної молодіжи гімназійальної — а все те „заслуга“ о. Чунтуляка. Здавало ся, що ніхто з Русинів не мусьмів би перстунити поріг дому того чоловіка в такій хвилі коли ему роблять овації особи, що або дале стоїть від крайвих справ, або звязані з низвиключно своїми приватними зношинами. Та і — о. протоерей Евзевій Андрійчук з Мамаївв їде до Сучави віддати поклін нашому ворогові і при чарці вина виставляє себе заступником православного руского народу на Буковині і імени того народу осьміляє ся величати явно ворога! Се погано, дуже погано!...

З черновецького університету. В літнім семестрі мають владати на богословськім факультеті по руски проф. др. Тарнавський літургіку, пастирске богоовіє і омилетику, а доцент архм. Стефанеллі (буий Стефанюк) катихитику. Оба прелегенти увають себе Волохами, мимо свого руского походня і не вмють на стілько по руски, щоби мти викладати свої предмети в нашій мові. Направничім факультеті буде викладати проф. д. Ває. Волян судейську медицину. На філософичнм факультеті буде читати проф. др. Ем. Калужняній старо-славянську граматику, славянське творє слів, про похоронні обичаї та про почитан померших у давних Славян. Проф. др. Ст. Сь-Стоцький буде читати історію української літератури XIX. віку до Шевченка і буде вес семінаричні вправи на тему: читане творів Мкіяна Шашкевича. Др. Вол. Милькович буде гати византийську історію.

Телеграм „Буковини“.

дня 14-го січня 1897 року.

Відень. Рад державна відкинула нагле внесенє пос. Леватского і Романчука взглядом поступованя власт в Галичині і опіки при надходячих виборах і голосами против 47. Президент міністрів заяв, що урядові доходження виказали пересадубо і цілковиту безвідставність підношених ома послами закидів, та заявив, що буде стро наглядати за корректним, легальним переведєн виборів.

а молоду діє ся; вихованє означає по части вражіня чоловіка, о скілько можна познакомлює его з чужими досьвідами, а також злагоджує або скріпляє до деякої границі вдачу его. Але проте і найліпше вихованє не може дати щастя чоловікови, бо в его душі є цілий свій окремиий тайний світ, а виховуватель ніколи не може знати, чи его способи вихованя, его вплив годять ся з можливим будущим щастєм вихованця чи їдуть ему на перекір.

Але коли щастє так трудно означити, то чого ним займати ся, чого за ним гонити, скоро оне вихоплює ся чоловікови з рук? Ми побачимо відтак, що хоч трудно означити докладно щастє для кожного поодинокого чоловіка, але загальні роди щастя, загальні умови (усліва) его так можна означити. Та чи з того може бути який хосєн для поодинокого чоловіка? Безпосередно лиш малий хосєн. Ті досьвіди, на яких спочивають ріжні роди щастя і їх умови, такі загальні, що їх кожний перебуває і кожний їх знає: філософія не може чоловікови що-до змісту самого подати нічого нового; она лиш може розяснити его понятя і поділити его інстинктивні почутя і думки не ясно означені. Вже й з того був би деякий хосєн, бо хто розуміє свої думки і чутя, той поступає морально наперед, але до щастя поодинокого чоловіка се розуміє мало що причинює ся. Однак зрозуміє загальних прикмет (ціх) щастя тоді стає дуже цінне, коли ми его приложимо до щастя суспільности. Су-

спільність, держава, взагалі кожда більша спілька не можуть ніколи брати на увагу щастя кожного поодинокого чоловіка з окрема, то мусять они лишити родичам, своякам і приятелям; суспільність (держава і т. п.) може дати тільки загальну підставу, на котрій кожний сам про себе може собі добувати щастє; она може о то старати ся обширнійше, або лиш обмежити ся на найзагальнійші і найконечнійші потреби, але поодинокими людьми з окрема журяти ся не може. Тому то для суспільности річ дуже важна, пізнати загальні усліва людского щастя, бо о ті усліва може у своій господарці постарати ся.

Ту нема що сумнівати ся, що щастє має характер утіхи і від поодиноких втішних хвиль лишє тим ріжнить ся, що бере на увагу цілу утіху з якогось довшого часу, або й цілого жита. Щастє то не єсть якась окрема утіха, лишє она складає ся з ріжнородних утіх так позитивної як і негативної натурі (або нам щось дуже добре стало ся, або щось дуже зле не стало ся). Там щастя не було, де ми по якимсь часі чуємо ся прибиті і смутні. Ще о тім можна сумнівати ся, чи щастє є або повинно бути одиноков, цілю людского стараня, але се певна річ, що оно спочиває на утієї, щастє без утіхи то суперечність. Розуміє ся, не треба гадати, що та утіха має бути тільки зміслово (тілесна), она може бути й духова. І то треба собі добре затамити, що лишє той може звати ся дійсно щасливим, хто уживає зми-

слових і духових уті і вміє в них найти міру і рівновагу.

Але що ту не є о щастє поодинокї людини, лишє о щастє взагалі, о цілість утіх з якогось довшого ча (звичайно розуміють тим ціле жите), то потріб для означеня, що то таке є щастє, порівнать собою ріжні роди утіх. Коли би родів уті ріжних людей і родів утіхи одного того самого чоловіка не можна було поміж соо порівнувати, то ми не могли би сказати, вміє взагалі лежать щастє, і взагалі не знали би щастя; тоді щастє поодинокого чоловіка так само поодинокї хвилі утіхи одного чоловіка без жадного суцільного результату релетілиби. Тоді ледви можна би говорити о щастю, або о поодиноких хвилях утіхи, котрі трудно бірити одною мірою.

Що-ж до утіх одиноких людей, то питанє, чи треба їх рівнувати між собою, є властиво безпредмето. Людина, котру порівнуємо, знає лишє свої тіхи і смутки і може ті чутя у других замітити лишє по словах, по мінах і рухах і пояснить собі лишє так, як свої чутя, бо иньших не з. Огке їде тут лиш о се, чи можна чутя цих так докладно відгадати, щоби ті відані чутя і запримічений спосіб, як їх звляють, були завжди в найліпшій гармонії оді); бо лишє по тій гармонії ми можемо ити і оцінити чужий духовий світ. Питанє чи сей чужий духовий світ дасть ся свді порівнати з нашим,

Відень. Fremdenblatt обговорює вчорашню бесіду президента міністрів Баденого і, виходячи за границі провінціальних справ Галичини, добачує в промові президента ясноту і рішучу заяву, що правительством буде стояти осторонь від виборчої борби партій, а всім партіям, навіть радикальним, запевнить повну свободу діляння в границях законів. Се запевнене прийняла ціла палата дуже радісно; а прихильні для держави партії не тільки, що не тревожаться тим, але на свободний вибір покладають добрі надії.

Петербург. Муравев обняв теку міністерства заграничних справ; Шишкін іменованій членом ради державної. — Генерал-ад'ютант кн. Імеретинський іменованій губернатором Варшави і головним вождом варшавського військового округу.

СЕСТРА ЮЛІЯ.

Списала

Анна Сторожівна.

Передмова.

Любує ся око подорожного, коли в ряді звичайних деревинчок, що шнурком тягнуть ся обіруч дороги, не якогось велита-дуба, що ростом і силою і віком широко і далеко не має собі рівного. Він сідає під ним радо до спочинку і хотів би з шепоту его листя та буйних росох відгадати, які бурі перелетіли понад его головою, які громи потрясли его плечима, які вихри силували ся вирвати его корінь. Думка несе ся в незнані часи, а тимчасом око подорожного зупиняє ся на низенькій травинці, що для великої почеси і боязни перед сусідю-велитом і не сьміє наблизити ся до его стіп, лише подальше, розстелюючи по землі зеленій килимочок, тихесенько шевелить собі з квіточками-братчиками, обіймає ся з сестричками — пахучими фіалочками. І вертає думка з незаних просторів і враз з оком подорожного зачинає любовати ся нишню хоч маленькою квіточкою. Чим той велит для сусідів — деревинок, тим она для посестер — травинці. Буйні вихри не з нею бороли ся, голосні громи не її грозили, страшні бурі не об неї розбивали ся, а про се й она мала свою долю-недолю. Кілько краплиночок роси красу її вмивало, але кілько гризучих комашок її корінчик підризало!

Мало велитів-дубів родить ся, а ще менше дозріває на шляхах народів; не так мало цвіте на народних нивах оттих низеньких але милень-

ких і пахучих квіточок: тільки они, укриті серед звичайних трав, зникають з очей подорожників, що спішають широкими шляхами. Одну таку квіточку доглянуть читателі з записаних нижше нею самою листів. Мої родичі мешкали на лісничівці під селом, в котрім найбогатшою родиною була родина моєї квіточки Юлії. Она писала ся мені далекою своячкою, але була найблизшою подругою від малих літ. По скінченню сільської школи я перейшла до Станіславова на дальшу науку, а Юлія лишила ся при своїх родичах дома. Але на сьвята і вакації ми все нерозлучно жили. Я її читала часто ріжні уступки з моїх шкільних книжок, а она дуже пильно слухала. Мала при тім великий дар оповідання. Відізджаючи на третій рік з вакацій до школи, осьмілила я її, щоби до мене писала листи. З початку було їх всего два-три на рік. Пізніше значно більше. І помаду, навчила ся она писати так гарно і складно, що я завидувала її того дару. В тих листах списала она і своє життя з послідних трох років.

Переглядаючи їх недавно тому, побачила я, що они дають собою повну цілість, а навіть могли би надати ся до друку. Я посклала їх разом, в деім тільки змінила одно-друге речене, переписала на чисто і отсе висилаю їх у світ.

Анна Сторожівна.

1.

Пристанки, 5-го серая.

Кохана Ганусю!

Невеселий лист пишу тобі, Ганусю. Наша мила сестричка Марійка казала тобі поклонити ся, бо вже тебе не побачить, як вернеш до дому. Не сподівала ся небоженька, що так рано зійде з сего сьвіта. Ще дві неділі тому тішила ся, що свому Павлови приведе синопка, а по тиженеві не стало вже ні дитинки, ні молоді мами. Мучила ся біденька цілих три дні і таки не пережила тяжкої муки. Ратували її і жінки з села і доктора привозили, але не помогло. В одній хатинці, і без дверей, без віконця, поховали і її і дитинку...

Така її доля судила ся. Може для неї так ліпше. Мала так довше бідувати, як бідувала, то ліпше її було вмерти. Ой нуждала ся она, нуждала ся за той рік, як вишла за Павла! А така весела була ще на весілю. І так, здавало ся, любили ся з Павлом, що всі авидували. Казали, не буде щасливої пари. А за місяць по весілю як она змінила ся! То була дівчиною така весела, а по весілю ходила як строена. Гризла її раз за разом таки наші мама, не злюбила її; і Павло змінив ся, як би хто поробив що межі ними. Одні тато, що її потішали; та й я. Каже бувало: „Мама мені нічого, така вже в них натура, але за Павла болить мене серце.“ Загубила свій вік дівочий. Втопила свою красу молодую. Павло ніби-то нічого злого її не робив, але видно діло, не любив Марійки. А она то чула і сохла з дня на день, як травинця. Ще гадала, що Павло змінить ся, як ему синопка приведе. Але не дочекала ся, біденька...

Як я плакала на її похороні, і не скажу тобі. Шкода її молоденької! Як би мене така доля чекала з Василем, то ліпше й мені було би пійти за Марійкою. Казала я, що буде наше весіле під осінь, а тепер уже ні. Раз, що жалоба по Марієї, а вдруге, таки якось тремтить моє серце, щоби не змарнувати й собі віку молодого. Нехай почекає. Як він любить мене,

то не возьме другої, а як не любить, то ще час мені втопити ся...

А Марієя по смерті так змінила ся, як би то не она лежала. Така чорна, чорна, як земля! І лице так запало ся і уста такі сині, аж страх було дивити ся. А очи на пів тільки стулила. Як подивила ся я на неї, що то була дівчина така хороша, а по смерті так змінила ся, то так і внала я коло неї, як нежива. І все мені здає ся, що бачу ті очи її, і що она на мене ними дивить ся. Позавчера цілу ніч мені привиджувала ся. Така заплакана привиджувала ся, така бідна, що я цілий день потім ні їла, ні пила, тільки мучила ся сама з собою...

Ой Боже, Боже, яку Ти мені судив долю! Таки ліпше вмерти, Ганусю, як таку мати долю, що її мала Марійка... Не йди замуж, кажуть, коса посивіє, люди обсьміють; а вижди замуж, як Марійка, і жите не миле, та ще й кінець тяженький...

2.

Пристанки 2-го вересня.

Гадала я, що до другого листу повеселішаю. А я тепер ще гірше зажурила ся. Тільки чекаю, чи не ляжу хора. Ще по Марійці очи не обсохли, а тепер по рідній Оленочці прийде їх зовсім виплакати. Забили нашу Оленочку, забили нелюдській збитки. Замучили мені сестру три поганці: Михалко Федорів і Іван Маліцький, і мій Василь — уже тепер на віки не мій. Взяти їх жандарі, всіх трьох до міста, будуть їх судити за нашу Оленочку. Нехай їх судять, мені вже все одно, сестри мені вже не відеудять. Она ще в неділю пішла за Марійкою. Як я напишу тобі, Ганусю, її муку, сама не знаю. Мені такий страх, такий жаль, як нагадаю, що з Оленочкою стало ся. Сьвята наша сестричка, Ганусю, сьвята, не така, як я безбожна.

В неділю з-полудня вертала від стріянки з Медвежої. Пішла коротшою стежкою через гору. А на пасовиску пасли товаронті три поганці, і они переймили Оленочку. Видно, що то лихий під'юдив їх на таке безбожне діло. Казали потому, що Оленочка хотіла втікати, але Іван її не пустив. І плакала, біденька, казали, і лебеділа, руки до них складала, а они безбожні не хотіли її пустити. Такий дур поганій напав їх. Знать і видирала ся їм з рук наша сестричка сьвята, бо як приєсли її потому люди до села, вже неживу, то коралі до чиста були позривані і горсетик на ній і убор пошарпаний. Та й мусіла дуже боронити ся, але бачила, що не дасть ради. Деж таки, слаба дівчина, ледви сїм-найцять літ, а їх три, як змії. Тай як побачила, що таки не оборонить ся, так волила смерти пожити, як красу затратити. Кажуть кликнула до них: „Дайте мені хоч одно Отченаш зговорити, а потім робіть, що хочете!“ І они на мінутку дали її відітхнути, але поставали навколо неї, ще й за руки почіпали ся, щоби їм не втікла. А Оленочка відітхнула, та й зачала Отченаш говорити. А на гадці, видно, вже мала иньше діло. Як дійшла до половини Отченашу, так несподівано — говорили потому самі парібки — як вдарить з цілої сили обома руками в груди Василя, та й перервала їм руки, бо Василь, кажуть, по-

(Дальше буде).

дав ся в зад, і руками схопив ся за груди. Але й Оленочці сил видно забракло, заточила ся і впала на коліна коло самого Василя. А оба другі тільки скричали з дива, і хотіли ймити Оленку. Та вже було за пізно. Оленка бачила, що єї не втечи перед ними, добула решту сил з себе, і як пострілена пташечка підіймила ся ще раз, скликнула: „Матенько Божа, ратуї мою душу!“ і — тарах головою в дерево. Тай по нашій Оленочці...

Ох, Оленочко наша, Оленочко, яку-ж ти вибрала собі смертоньку! Уміла ти цноту свою заховати, а не вміла життя ратувати! Кажуть, так mocno вдарила головочкою в дерево, що на місці розпукла ся, тай кровця єї залляла. Коновкою не забрав би, тільки невинної кровці витекло. Правим боком головою вдарила, тут коло уха. А малий хлопєць, Маліцкого братчик, що був коло товару, надбіг саме туди, і як побачив, що Оленочку кров залляла, так перестрашив ся, так став кричати, аж з другого пасовиска парібки надбігли. Тай ті таки принесли сестру неживу на руках в село — а потім до хати. Мама так і задервіли на місці. Я не бачила того, бо була з татом в церкві на вечірні. Якже вернула, то люди не хотіли мене пустити до хати. А потому пустили, та вже обох нас з мамою мусіли відтирати. А як сказали, що й Василь був при Олені, так мені знов зацімло коло серця, так в голові заболіло, що другий раз мене відливали. А що було дальше, я не бачила, бо мене занесли до сусіди. Казали, що на другий день приїздили комісарі з міста і доктори і зшивали головку Оленці, але я не виділа того; лежала цілий понеділок. Аж як вже у вівторок процесія з церкви прийшла по Оленочку, то мене підіймили.

Виглядала по смерті така хорошенька як і за життя. Люди всі, що були, так плакали за нею, як би за рідною. А дівчата на переміну несли єї до гробу. Отець парох мали науку і їм самим сльози були в очах. Казали, що душа Оленочки є в

небі. Так, кажуть, сьвяті мучениці вмирали, як Олена. Она злюбила цноту і Бога більше, як жите. Аби на гріх не зійти, то офірувала молоде жите Господу Богу. — І тепер що дня приходять отець парох до нас, і розраджують наш смуток. А нам не до розради. За один місяць два рази дзвонили над нашою хатою. Може то Господь загнівав ся на маму і Павла за Марійку, що єї таку молоду пустили на той сьвіт і за кару взяв ще й Оленочку.

Мама з того плачуть по цілих днях. А Павло ходить і ще слова не сказав за той тиждень. А я сама не знаю, що зі мною. Може і мене яка кара чекає! Було нас три в хаті, тепер я сама одна. Не знати, як Марійці і Оленці в небі? Кажуть, що як в раю. Тепер вже на мене йде черга. А я така грішна, така грішна! Треба мені було говорити з Василем?! Вже мені не до него, і єму не до мене. Збавив мені сестричку, нехай єму Бог прощає...

Розрадь мене, Ганусю кохана, що мені робити у тяжкій годині? Гадала я, що буду щаслива, а дівчині знать нема щастя, ні долі. Не мала єї Марійка за мужем, не мала Оленочка дівчиною. А що мене чекає, нещаслива години? Та я вже за муж не вийду. Буду плакати по сестричках...

3.

Прістанки, 20-го вересня.

Ні я жию, ні я вмираю, кохана Ганусю. Така мене нудь напала темна, тяженька, що хоч крізь землю вали ся. Знать мій кінець недалеко. А ту позавчера привіз Василя єго батько. Кажуть, що Василя судили невинним за Оленку. А хто то знає; може й не винен? Люди знов повідають, що ніби-то старий заплатив за сина великі гроші і єго пустили. Мені вже все одно, чи він винен чи не винен. Він, ніби-то Василь, переймив мене вчора за сезом і каже:

— Чи гніваєш ся на мене, Юзю?

А я що мала єму сказати? Кажу: — Як на тебе Бог не гніває ся, ані Олена, то й я ні.

А Василь каже: — Ну, я не винен смерті Олені; я гадав, що все скінчить ся на жартах.

— Такі то жарти, — кажу до него — а за них сестра пішла до гробу.

А Василь мені на то: — Ні, Юзю, твоя сестра пішла до неба; єї там добре; а ти не гнівай ся на мене, то і нам буде добре.

— Хіба тобі, — кажу до него — а мені вже добре не буде. — Юзю! — просить він мене — Ти забудь на все, а як жалоба мине ся, вийдеш за мене.

І хотів мене взяти за руку, але я не дала ся. Кажу: — Ані за тебе, Василю, не вийду, ані за нікого! — І вирвала ся від Василя, і геть побігла до дому, а серце так мені било ся і сльози до очей тиснули ся, хоч таки не плакала я. Ніби-то тішила ся я, що єму так сказала. Чи добре Ганусю, я єму сказала? Сама не знаю, але вже замуж я не вийду. Умру, моя кохана, умру; я вже чую, що й по мене кличе Оленка. За ніким мені й жалувати, хіба за татом: они так постаріли ся від смерті Олені! За Василем жалувати не буду. Алеж бо й він так тепер змінив ся, аж мене страх зібрав, як побачила ся з ним вчора. Очи так запали ся глибоко і на лиці змарнів; а як закашляє, так і за груди хапає ся. Кажуть, що жандар, як їх віз до міста, то дуже над ним збиткував ся. А в арешті, там де їх тримали, то кажуть, як раз в ночі зачав кашляти самою кривлею, то до рана, гадали, не дочекає. І рано доктори взяли єго з арешту до шпиталю, то батько вже зі шпиталю привіз єго до дому. Кажуть, що єму ліпше, але марний, марний, аж страх...

(Дальше буде).

ВАЖНЕ

для кожного, головно для всіх П. Т. урядів, торговельників і ремісників, бібліотек, студентів і приватних людей є повідомлене, що існуюче тут уже від богатых літ, на краевій виставі в Чернівцях 1886 р. визначене почесним признанем

ЗАВЕДЕНЄ ПЕРЕПЛЕТНИЧЕ

Кароля Кобжинського і Еміля Канюка тепер через набуте найновіших машин, писем і вильних внарядів значно побільшило ся і тому свій льокаль перенесло на *улицю ратушеву ч. 12*, другий вхід також від *улиці лелівеї ч. 11*.

Заразом приступив доволітний фаховець, пан Еміль Канюк яко спілник сего переплетничого заведеня і тепер оно зможе під новою фірмою

— о Кароль Кобжинський і Еміль Канюк о —

з виравленим персоналом всі фахові роботи, як оправлене книжок, роботи галантерейні, друк на стянжи до віниць, окрає до газетовань, ручних робіт і т. д. для П. Т. урядів, шкіл, бібліотек і приватних людей по найнижших цінах як найліпше і як найскорше доставляти.

Просимо о ласкаві замовленя

з поважанем

8—10

Кобжинський і Канюк.



Відзначене на краевій виставі в р. 1894 почесним дипломом ц. к. міністерства торговлі.

Краєве товариство ткацке

„PRZADKA“

(ПРЯЖА)

в Коросні

поручає Пов. П. Т. Публиці своєю виробу чисто льняні звійні з доброти, ручно ткаї

ПОЛОТНА КОРЧИНЬСКИ

від найгрубших до найтоньших веб і біде столове о взорі кістковим і адамашковим; також доставляє матеріялів на комплетні і найдешевій

ВИПРАВИ СЛЮБНІ.

Замовленя просимо надсилати просто до Коросна (почта, телеграф і станция залізнична в містці).

Прібки і цїтники на жадане оплатно і відворотною поштою. (15—52)

Можна купити

дім з двома фронтами, в Чернівцях паньска ул. ч. 35 і ул. вірменська ч. 2., з 11 комнатами, 2 кухнями і ґрунтом до забудованя. На домі зайнтабульована бук. щадничка каса на суму 6.000 зр. Дім продає ся з вільної руки під дуже користними условіями. Близші поясненя подає п. офіціял Гоан у краєвім видділі. (4—4)

Пошукую хлопця до практики торговлі корінної і вин. — В часі практики буде мати ціле удержане кромі убраня. — Условія устно.

Ігнатій Власюк,

руський купець в Чернівцях,
ул. паньска ч. 35.

Видає товариство „Руска Рада“ в Чернівцях.

З друкарні „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Осипа Бучканича.

За редакцію відповідає **Осип Маковей.**